

28.11.2025

Dnro Tulli/2025/02812

Eduskunnan hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi**Lausunto hallituksen esityksestä HE 172/2025 vp**

Eduskunnan hallintovaliokunta on 26.11.2025 päivätyllä asiantuntija- ja lausuntopyynnöllään pyytänyt Tullilta asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa koskien Hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi Tullin hallinnosta annetun lain muuttamisesta (HE 172/2025 vp).

Tulli kiittää mahdollisuudesta lausunnon antamiseen, ja lausuu kantanaan seuraavaa:

Laki Tullin hallinnosta (960/2012) tuli voimaan 1.1.2013, ja kumosi tullilaitoksesta annetun lain (228/1991). Tuolloista kaksiporasta tullilaitoksen organisaatiota uudistettiin siten, että Tulli-hallituksesta, sen alaisista viidestä tullipiiristä ja tullilaboratoriosta muodostettiin valtiovarainministeriön hallinnonalalle Tulli-niminen viranomainen, jonka toimialueena on koko maa. Uudistuksen tarkoituksena oli mahdollistaa Tullin tehtävien järjestäminen valtakunnallisissa yksiköissä hoidettavaksi.

Tullin toiminta-ajatuksena on turvata Suomea ja EU:ta, kantaa yhteiskuntavastuuta, suojata ihmisiä terveydelle haitallisilta tavaroilta ja ympäristöä vaarallisilta aineilta, mahdollistaa ulkomaankaupan sujuvuus sekä turvata yritysten tasapuolisia kilpailuedellytyksiä ja tarjota palveluita tulliasioiden hoitamiseksi. Tulli turvaa verotulojen kertymää edistämällä veronmaksumyönteisyyttä, antamalla ennakoivaa ohjausta ja hoitamalla verovalvonta uskottavasti.

Nykyisen lain voimaantulon jälkeen Tullin tehtäväkenttä ja toimintaympäristö ovat muuttuneet muun muassa Tullille säädettyjen uusien tehtävien ja toisaalta Tullilta muille viranomaisille siirtyneiden tehtävien myötä, resurssien tarkastelutarpeen johdosta sekä kansainvälisen toiminta- ja turvallisuusympäristön alati muuttuessa. Tulli on osana strategiaprosessiaan tunnistanut sekä tarpeen valmiudelle kyetä uudistamaan toimintaa uusiin haasteisiin vastaamiseksi, sekä välttämättömyyden joustavoittaa Tullin organisaatiota ja johtamisjärjestelmään, jotta Tullilla olisi kyky reagoida nopeasti muuttuvaan toimintaympäristöön ja sen aiheuttamiin toimintatarpeisiin.

Yhteiskunnan ja turvallisuusympäristön muutokset kohdistuvat useisiin Tullin vastuualueelle kohdistuviin tehtäviin, kuten Suomen ulkomaankaupan sujuvuuden, tavaraliikenteen toimitusketjujen turvallisuuden ja tavaraturvallisuuden varmistamiseen, ulkomaankaupan tarvittavaan sääntelyyn sekä taloudellisten voimavarojen hankkimiseen ja kohdentamiseen. Lisäksi Tulli tukee muiden turvallisuusviranomaisten prosesseja ja antaa tarvittaessa virka-apua useilla turvallisuuden sektoreilla.

Tehtävämuutosten myötä nykyisen lain voimaantulon jälkeen Tullin rooli fiskaalisena toimijana on pienentynyt ja vastuu turvallisuustoimijana painottunut, samalla kun toimintaympäristössä ovat korostuneet varautumisen ja valmiuden vastuualueet. Ulkomaankaupan ja turvallisuuspoliittisen tilanteen jatkuvat muutokset edellyttävät Tullilta kykyä tilannekuvan ylläpitoon ja organisaation ja resurssien oikeanlaiseen kohdistamiseen jatkuvassa

muutospaineessa. Keskeistä Tullin toimintaympäristön haasteisiin vastaamisessa on jatkuvan ajantasaisen tilannekuvan ylläpitämisen ja tiedonkulun kehittämisen lisäksi kyvykyys tarvittaessa muokata omaa toimintaa parhaiten vastaamaan uudenlaisiin tai lisääntyneisiin uhkiin tai poikkeamiin. Johtamisen tulee mahdollistaa toimintaa kokonaisvaltaisesti yhteen sovittava tehokas reagointi uudenlaisiin haasteisiin toimintaympäristön muuttuessa.

Viime vuosina julkinen sektori, erityisesti turvallisuusviranomaiset ovat joutuneet vastaamaan useisiin ennakoimattomiin haasteisiin ja järjestämään toimintaansa hyvin nopeasti reagoiden poikkeuksellisissa olosuhteissa. Turvallisuustoimijoiden tulee kyetä varmistamaan reagointi- ja muu toimintakykynsä paitsi poikkeustilanteissa myös normaaliajan häiriötilanteissa sekä tehtäväkentän nopeissa muutoksissa. Keskeinen osa toimintakyvyn varmistamista on ennakoitu johtamisjärjestelmän toimivuus myös silloin, kun muutokset edellyttävät koko organisaation yhteisiä toimia tai organisaatorajat ylittäviä järjestelyitä. Tarvittaessa tulee olla mahdollista priorisoida tilanteen edellyttämät ja yhteiskunnan toiminnan turvaamisen kannalta tärkeät tehtävät, samalla kun muita tehtäviä jatketaan tilanteen ja resurssien kohdentamisen mahdollistamalla tavalla. Nämä varautumiseen liittyvät toimet tulee luonnollisesti varmistaa jo normaalioloissa, jotta valmiuden noustessa suunnitellut toimenpiteet ja priorisoinnit voidaan tehokkaasti ja hallitusti ottaa käyttöön.

Nykytilanteessa Tullin hallintoa koskevassa sääntelyssä ei ole tunnistettu tarvetta tai mahdollisuutta kollektiiviselle virastotasoiselle johtamiselle erityisesti silloin, kun Tullin laajan tehtäväkentän prosessit ylittävät hallinnolliset organisaatorajat. Tämä on asettanut haasteita myös virastotason johtamisen prosesseille tilanteissa, joissa tarve syntyy esimerkiksi varautumisvelvoitteista, tai joissa muuttuva toimintaympäristö edellyttää virastolta nopeaa ja kokonaisvaltaista reagointia. Tämän hallinnollisen haasteen on paikoin tunnistettu johtavan myös päällekkäisestä tekemisestä johtuvaan hallinnollisen kuorman kasvuun ja sitä kautta taloudelliseen tehostumukseen. Toisaalta nykyinen johtamisrakenne on mahdollistanut myös ratkaisuja, joissa yhden organisaatioyksikön vastuulle kuuluva päätöksenteko on saattanut johtaa kyseisen organisaatioyksikön tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukaiseen päätökseen ilman virastotasosta kokonaisharkintaa, mikä on heikentänyt Tullin toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta kokonaisuutena, kun muut yksiköt ovat joutuneet sopeutumaan niille epäedulliseen ratkaisuun.

Voimaantullessaan ehdotettu lakimuutos toisi Tullille mahdollisuuden tehostaa eri toimintojen yhteensovittamista ja keventää hallinnollista taakkaa. Esitettyjen muutosten johdosta Tulli saisi paremmat valmiudet varautua organisatorisesti toimintaympäristön muutoksiin. Muutoksella vahvistettaisiin myös Tullin edellytyksiä vahvistaa rikostorjuntaa ja toimia yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden edistämiseksi omalla tehtäväalueellaan. Uudistuksen tarjoamin keinoin Tulli pyrkii muun muassa kehittämään PTR-yhteistyötä.

Tulli pitää hallituksen esityksessä kuvattuja muutosehdotuksia kokonaisuudessaan kannattavana ja katsoo, että esitetyt muutokset tukevat Tullin strategisia tavoitteita ja mahdollisuuksia Tullin tehtävien tehokkaaseen, tarkoituksenmukaiseen ja vaikuttavaan hoitamiseen.

Sami Rakshit
pääjohtaja